

PADDESTOELLEN IN HET NETWERK ECOLOGISCHE MONITORING!

Mirjam Veerkamp¹ & Eef Arnolds²

¹ Mirjam Veerkamp, Pelikaanweg 54, 3985 RZ Werkhoven

² Holthe 21, 9411 TN Holthe

Hoe gaat het met de paddestoelen in Nederland? Zal de Hanenkam nog verder achteruit gaan of zich weten te herstellen van de gevolgen van de milieuverontreiniging...? Verschillen de ontwikkelingen in Drenthe van die in Brabant...? Blijft de Vliegenzwam een algemeen verbreid sieraad in onze bossen...? Nemen houtpaddestoelen toe als gevolg van veranderingen in het bosbeheer...? Allemaal vragen waarin niet alleen wij als paddestoelenliefhebbers geïnteresseerd zijn, maar die ook voor het natuurbeleid van groot belang zijn.

Nu kent de NMV sinds 1980 een landelijke paddestoelenkartering, maar hieruit zijn slechts globale conclusies te trekken over landelijke voor- en achteruitgang van soorten. Er is behoefte aan meer gedetailleerde, statistisch betrouwbare gegevens om de ontwikkelingen te kunnen volgen en de relaties met het milieubeheer en natuurbeheer beter te kunnen leggen. Daartoe is in 1998 het Netwerk Ecologische Monitoring (NEM) opgezet, een samenwerkingsverband tussen overheid en particuliere gegevensbeherende organisaties (PGO's) dat tot doel heeft landelijke soortgerichte meetnetten van diverse groepen organismen af te stemmen op de wensen van de overheid. Voor enkele groepen als vogels, vlinders en amfibieën waren dergelijke meetnetten al operationeel.

Vorig jaar is besloten ook paddestoelen in het NEM op te nemen. De NMV heeft financiële ondersteuning gekregen (f 50.000,--) om een dergelijk meetnet in samenwerking met het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) en het IKC Natuurbeheer op te zetten. Het is de bedoeling dat de basisgegevens verzameld worden door vrijwilligers. De NMV zorgt voor het ontwikkelen van de methodiek, organisatie, coördinatie en de interpretatie van de gegevens. Het CBS is verantwoordelijk voor de verwerking van de gegevens, de statistische analyse en de kwaliteitsbewaking.

Meetdoelen

Om het natuurbeleid te evalueren is de overheid geïnteresseerd in het volgen van zowel aandachtsoorten (= Rode-Lijstsoorten) als gewone soorten in bossen die gevoelig zijn voor verzuring, vermesting en verdroging. Het meetnet richt zich in eerste instantie op bossen en met bomen beplante wegbermen op (droge) zand- en leemgronden. In dit biotoop zijn paddestoelen rijk vertegenwoordigd en bij uitstek de

organismen die een veranderende milieukwaliteit indiceren. Ook wil men de belevingswaarde van paddestoelen in bossen monitoren.

Methodiek

Het is de bedoeling dat het meetnet gaat bestaan uit een groot aantal permanente meetpunten (proefvlakken), verspreid over Nederland en verschillende bostypen, waar langjarige tellingen worden verricht. De proefvlakken moeten aan de volgende criteria voldoen:

1. ten minste één te monitoren soort aanwezig;
2. bomen dominant aanwezig;
3. ligging op droge zand- en leemgronden (in de regio's Zuid-, Midden-, Oost- en Noord-Nederland, de Zeeuwse en Hollandse duinen, de duinen in het waddengebied, de zandige delen van de IJsselmeerpolders en de plateaus van het Limburgse heuvelland);
4. een grootte van 1000 m² (bossen) of 500 m² (bermen);
5. zo mogelijk homogeen.

Welke soorten gaan we monitoren?

De te monitoren soorten moeten aan een aantal criteria voldoen: ze moeten goed herkenbaar zijn in het veld (laagdrempelig project), ze moeten opvallend en duurzaam zijn, in de nazomer en herfst fructificeren en geschikt zijn voor de te meten doelen. Er zijn circa 115 telsoorten geselecteerd die representatief zijn voor bossen en bermen op zand- en leemgronden en bepaalde milieumomstandigheden indiceren. Ook zijn de voornaamste functionele groepen (mycorrizasoorten, strooiselsaprofyten en houtafbrekende soorten) vertegenwoordigd.

Onder de telsoorten zijn circa 55 aandachtsoorten en circa 60 indicatorsoorten (62). Aandachtsoorten zijn soorten van de Rode Lijst die matig algemeen tot zeldzaam zijn en het meest kritisch zijn ten aanzien van het milieu. Indicatorsoorten staan niet op de Rode Lijst, ze zijn wijder verbreid en indiceren bepaalde milieumomstandigheden. Ook zijn ze representatief voor de belevingswaarde van paddestoelen in bossen. Er komt een brochure beschikbaar met beschrijvingen en kleurenfoto's van de telsoorten waarin ook op mogelijke verwarringen met andere soorten wordt gewezen.

De vruchtlichamen van de telsoorten worden drie tot vijfmaal per jaar geteld en minimaal drie jaar achtereenvolgend, maar liefst langer. Indicatorsoorten worden geteld in proefvlakken met en zonder aandachtsoorten. De gegevens moeten op voor dit doel ontwikkelde formulieren ingevuld worden. De proefvlakken worden in samenwerking met de coördinator uitgekozen. Het makkelijkst is het om deze dicht bij huis of werk uit te kiezen. Het heeft voordelen met meer mensen samen te werken: het

kan gezelliger zijn, maar men kan ook het werk verdelen en elkaar vervangen als dat nodig is.

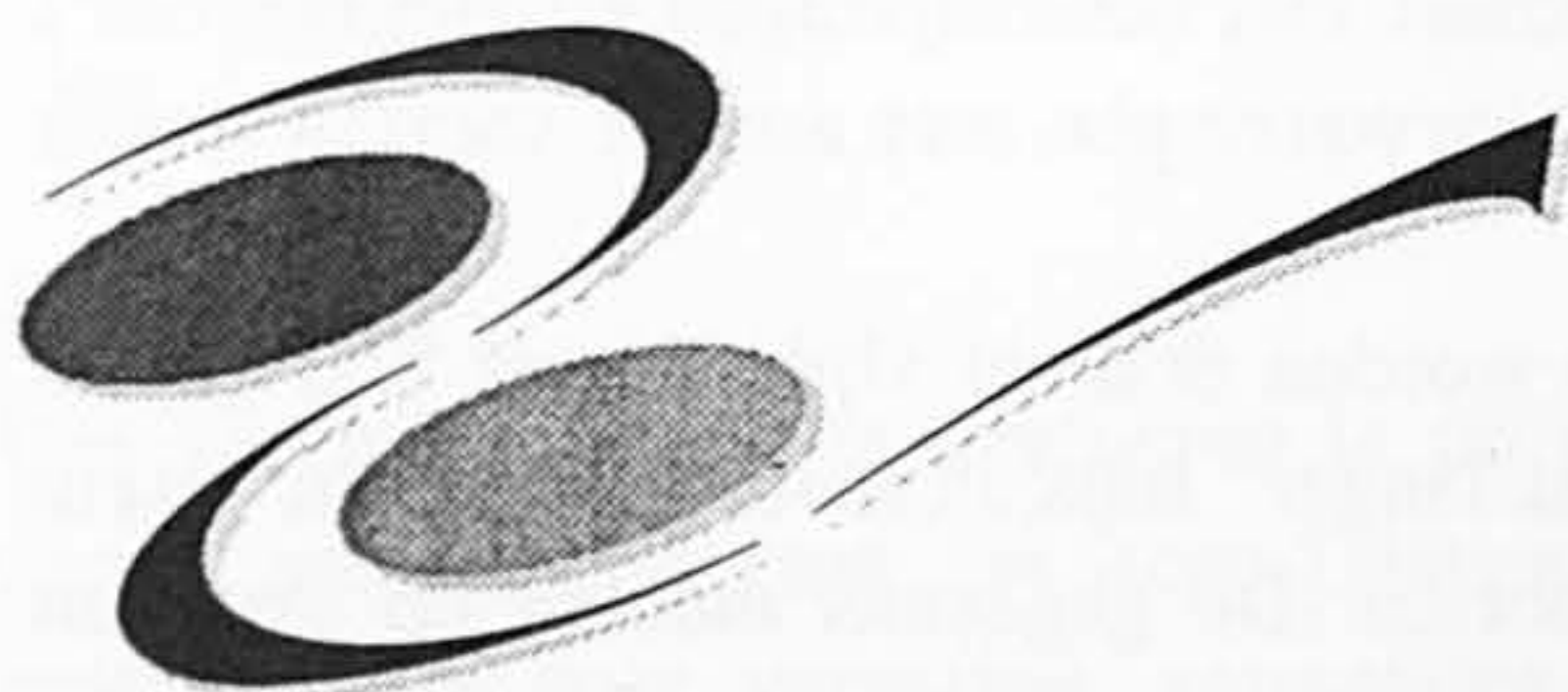
De afgelopen herfst hebben we proefgedraaid met een kleine groep mensen. Dit is allemaal heel goed verlopen en men was erg enthousiast. De resultaten van het proefjaar en het overleg met het CBS hebben tot enkele kleine aanpassingen in de methodiek en de soortenlijst geleid. In het volgende nummer van Coolia zullen we ingaan op enkele resultaten van het afgelopen jaar. Momenteel worden handleiding en formulieren drukklaar gemaakt, zodat we de komende zomer en herfst voluit van start kunnen gaan.

Om misverstanden te voorkomen, met de kartering gaan we gewoon door! Deze blijft belangrijk voor het algemene beeld van de veranderingen in de mycoflora (alle soorten en biotopen) en is nodig voor het bijstellen van bijvoorbeeld de Rode Lijst. Ook moet de kartering de basis leveren voor de selectie van de proefvlakken. De gegevens van de monitoring worden in het karteringsbestand opgenomen.

OPROEP TOT MEDEWERKING

Dit project kan alleen maar slagen als we voldoende mensen kunnen vinden die in hun woon- of werkomgeving in één of enkele proefvlakken paddestoelen willen tellen. Omdat het om goed herkenbare soorten gaat kan iedereen met enige basale kennis van paddestoelen meedoen. Heeft u er zin in, meldt u zich dan bij ons. Ook vinden we het fijn als u ons attent wilt maken op mensen buiten de vereniging, als natuurliefhebbers, boswachters, terreinbeheerders e.d. die mee zouden kunnen doen. Misschien kent u mensen die voor zichzelf al bijhouden hoeveel vruchtlichamen er op bepaalde plekken staan, of weet u van projecten of studies waar we op voort kunnen borduren of bij aan kunnen sluiten. Vertel het ons!

U kunt zich opgeven bij: Mirjam Veerkamp, Pelikaanweg 54, 3985 RZ Werkhoven, tel. 0343 551905; e-mail: mirjam.veerkamp@bb.benp.wau.nl.

Frank Burghouwt
D r u k k e r i j